

e-ISSN: 2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Pamukkale University Journal of Divinity Faculty
Güz/Autumn 2020, 7/2, 1790-1810

KUR'ÂN'DA "BAĞY" KAVRAMININ ANLAM ALANI
"Bağy" Concept In The Qur'an Area Of Meaning

Abdurrahim KAPLAN

Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Tefsir Anabilim Dalı. e-Mail: nureyn47@hotmail.com Orcid No: 0000-0002-6259-0726.

Hakemler / Referees

Dr. Öğr. Üyesi Hamza SADAN / Ömer Halis Demir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Dr. Elif YAZICI / Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received: 16/09/2020
Kabul Tarihi / Accepted: 25/12/2020
Yayın Tarihi / Published: 30/12/2020
Cilt / Volume: 7
Sayı / Issue: 2
Sayfa / Pages: 1790-1810

Atıf / Cite as: Kaplan, Abdurrahim. "Kur'ân'da "Bağy" Kavramının Anlam Alanı" ["Bağy" Concept In The Qur'an Area Of Meaning]. *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-Pamukkale University Journal of Divinity Faculty* 7/2 (Aralık 2020), 1790-1810. Doi: [10.17859/pauifd.796146](https://doi.org/10.17859/pauifd.796146).

İntihal / Plagiarism: Bu makale, *ithenticate* intihal tarama programı ile taranmıştır. Ayrıca iki hakem tarafından da incelenmiştir. / This article has been scanned with *ithenticate* plagiarism screening program. Also this article has been reviewed by two referees.

www.dergipark.gov.tr/pauifd

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAUİFD), 7 (2) 2020: 1790-1810
KUR'ÂN'DA "BAĞY" KAVRAMININ ANLAM ALANI*

Abdurrahim KAPLAN**

Öz

Kur'ân mesajının ruhuna uygun bir şekilde anlaşılması Kur'ân'daki kavramların Kur'ân bütünlüğü çerçevesinde tahlil edilerek irdelenmesiyle mümkündür. Nitekim Kur'ân'ın nüzûl gayesi insanları hidayete erdirmektir. Kur'ân, insanı hidayete ulaştıracak iyilik ve güzellikleri tavsiye ederken hidayetten uzaklaştıracak, kötü davranış ve fiillerden sakınmayı da emretmektedir. Bütün bunlar Kur'ân'da yerinde ve etkileyici söz sanatları ve belli kavramlarla yerine getirilmektedir. Bunları da türevleriyle birlikte zaman zaman farklı yerlerde farklı anlamlara gelecek şekilde kullanmaktadır. Kur'ân'da farklı anlamlara gelebilecek şekilde kullanılanlardan biri de bağy'dır. Bütün bu kullanımlar Kur'ân'da bağy kelimesinin geniş bir perspektifte ele alındığını göstermektedir. Bağy, Kur'ân'da hem olumlu hem olumsuz mana da yer almıştır. Bu sebeple araştırmamızda Kur'ân'da birçok yerde geçen bağy kavramının anlam alanı üzerinde durulmuştur. Bütün kullanımları incelendiğinde Kur'ân'da bağy kavramının geniş bir perspektifte ele alındığını göstermektedir. Bu çalışmada, bağy kavramının yapısı, ayet içindeki pozisyonu ve etkisi ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Tefsîr, Kur'ân, Bağy, Zulüm, Fuhuş

"Bağy" Concept In The Qur'an Area Of Meaning

Abstract

Understanding the message of the Quran in accordance with its spirit is possible by analyzing and examining the studies on the concepts within the framework of the integrity of the Quran. As a matter of fact, the effective purpose of the Quran is to guide people. While the Quran recommends good deeds and beauties that will lead people to guidance, it also suggests avoiding bad behaviors and deeds that will distract them from guidance. It fulfills all of these by using appropriate and effective verbal arts and certain concepts. It uses these concepts together with their derivatives in a way that means different meanings in different places. One of the concepts used in the Quran that can have different meanings is the concept of bagy. The concept of bagy is used in both positive and negative ways in the Quran. For this reason, in our study, the meaning area of the concept of bagy, which is mentioned in many places in the Quran, has been focused on. All these uses show that the concept of bagy is handled in a broad perspective in the Quran. In this study, the structure of the concept of bagy, its position in the verse and its effect are considered.

Keywords: Tafsir, Qur'an, Bagy, Persecution, Prostitution.

Structured Abstract: A correct understanding of the Quran will pave the way for a person to find peace in the world and the hereafter. In order for the Quran to be understood and placed in the center of human life, some studies have been carried out

* Makalenin *Etik Kurul İzni* gerektirmediğine dair yazarın yazılı beyanı bulunmaktadır.

** Dr. Öğr. Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Tefsir Anabilim Dalı. e-Mail: nureyn47@hotmail.com Orcid No: 0000-0002-6259-0726.

on the concepts mentioned in the verses in recent years. In fact, we can say that many studies on the Quran started with the teaching of the Quran. While the first commentators focused on the will of the verses, the later commentators tried to deal with the verses from many aspects such as narration, acumen, philological, fiqh, ishari, scientific sect. Today, in addition to these, it is seen that there is an increasing tendency to some studies related to the thematic commentary. Most of these studies are built on a concept. Examination of these concepts facilitates the understanding of the message of the Quran and provides an in-depth study. In this study, the concept of "Bagy" is tried to be examined in the context of the thematic Quran studies. In the research, it will be tried to determine whether different meanings are attributed to the concept of "Bağy". For this reason, the dictionary and term meaning of the term "Bağy" will be discussed first. Then, the verses where the concept of "Bağy" is mentioned will be determined. The subject will be clarified by giving the different evaluations of the interpreters about the concept. Bağy is an Arabic word and in the dictionary it means "digging a place, opening a channel, being a pioneer, being in the front row, implying something, being in a bad way". "Bağy" also means to behave wrongly, to want something, to do wrong, to persecute, to commit adultery, to concubine. The word bagy means in Islamic terminology that a person is unfair to another person, oppressing him, rebellion and disobey about something. The concept also includes meanings such as people envy and envy each other in order to gain the benefit of the world. The forced prostitution / adultery of slaves and concubines who want to remain honorable by violating Allah's orders is also expressed with the concept of bagy. In the Quran, the Arabs of Jahiliyya forcing honorable women to prostitution / adultery despite their unwillingness are expressed in the Qur'an with the concept of bagy and this ugly behavior is forbidden by being seen as kerih. In general, every bad behavior done in the form of going to extremes or exceeding limits in any subject means bagy. One of the most emphasized issues in the Quran is the link, which means cruelty, injustice and transgression. Described as cruelty in many parts of the Quran, Bagy can also be described as all of the negative behaviors that lead to haram eating, killing, and committing transgression through hostility and injustice. Bagy means opposing Allah and ignoring religious decrees. The person who rebelled against the state in a religious and legal sense is also called bâğî. Whether against Allah or against His servants, bonding represents rebellion, disobedience, lawlessness and lawlessness. Many negative behaviors have caused it to be used in different meanings due to the fact that the concept has a wide range of meanings, as it is expressed with the concept of bagy. In this case, in order to understand the meaning area of the concept of bagy, it is necessary to determine the meanings of the words consisting of the word and its derivatives in the Quran. Like many concepts in the Quran, the concept of "bagy" is used in different verses with different meanings. Considering the aim of the Quran to place the belief of oneness among people, the reason why this concept, which informs negative situations in general, is used in positive meanings in many verses will be understood more clearly. The concept of bagy, along with its derivatives, is mentioned in eighty-four places in the Quran. Therefore, understanding this concept will be helpful in understanding the message of the Quran on this issue more clearly. When the concept of "bagy" is considered together with its derivatives, it will be understood that different messages are given with this concept in some verses. The concept of bagy is used in both positive and negative terms in the Quran. For this reason, the concept has been discussed under two main headings.

Keywords: Tafsir, Qur'an, Bagy, Persecution, Prostitution.

GİRİŞ

Kur'ân'ın doğru bir şekilde anlaşılması kişinin dünya ve ahirette huzur bulmasının önünü açacaktır. Kur'ân'ın anlaşılıp insan hayatının merkezine yerleşmesi

için ise son yıllarda ayetlerde geçen kavramlar ile ilgili birtakım çalışmalar yapılmıştır. Aslında Kur'ân üzerinde yapılan birçok çalışmanın Kur'ân'ın tedvini ile başladığını söyleyebiliriz. İlk müfessirler, ayetlerin irabı üzerinde dururken sonraki müfessirler, ayetleri rivayet, dirayet, filolojik, fikhî, işârî, ilmî mezhebî gibi birçok yönden ele almaya çalışmıştır. Günümüzde ise bunlara ilaveten konulu tefsir ile ilgili birtakım çalışmalara yönelimin arttığı görülmektedir. Bu tarz çalışmaların ekseriyatı bir kavram üzerine inşâ edilmektedir.¹ Bu kavramların irdelenmesi Kur'ân mesajının anlaşılmasını kolaylaştırmakta ve derinlemesine bir çalışma imkânı sağlamaktadır. Bu çalışmada konulu Kur'ân çalışmaları bağlamında "Bağy" kavramı incelenmeye çalışılmaktadır. Araştırmada "Bağy" kavramına farklı anlamların yüklenilip yüklenilmediği tespit edilmeye çalışılacaktır. Bu sebeple önce "Bağy" kavramının sözlük ve terim anlamı ele alınacaktır. Daha sonra "Bağy" kavramının geçtiği ayetleri tespit edilecektir. Müfessirlerin kavram ile ilgili farklı değerlendirmelerine yer verilerek konu açıklığa kavuşturulmaya çalışılacaktır.

1. Bağy Kavramının Dilsel Boyutu

1.1. Bağy Kavramının Sözlük Anlamı

Bağy, Arapça bir kelime olup sözlükte "bir yeri kazmak, kanal açmak, öncü olmak, ön sırada yer almak, bir şeyi ima etmek, kötü yolda olmak" gibi manalara gelmektedir.² "Bağy" kelimesi mastar olup ب غ ي kökünden türemiştir. Yine bu fiilin mastarı olarak الْبِغَاءُ/biğ'âu kelimesi de kullanılmaktadır. "Bağy", ayrıca yanlış davranmak, bir şey istemek, haksızlık etmek, zulmetmek, zina etmek, cariyeye gibi anlamlara da gelmektedir.³ Aynı kelimedenden türeyen biğyetun / بَغْيَةٌ kelimesi ise ibtiğâ kökenli olan fi'letun babından gelen bir kelimedir. Mana itibariyle biğyetun/بَغْيَةٌ bir fiilin şekli ve sayısı anlamına gelmektedir. Biğyetun ayrıca talep/istek manasına da gelmektedir. Araplar " لِ فِي بِنِي فُلَانٍ بَغْيَةٌ /falanca aileden bir talebim/isteğim var" dediklerinde bunu biğyetun kelimesiyle ifade ederlerdi. Biğyetun/بَغْيَةٌ kelimesi aynı zamanda zinakar kadın manasına gelmektedir. Örneğin وَلَدٌ بَغْيَةٌ / وَلَدٌ بَغْيَةٌ ifadesinde bu kelime "zinakar kadının oğlu" anlamında kullanılmıştır. Bu kelime buğyetun/بُغْيَةٌ şeklinde ötre olarak geldiğinde ise artık yapılan işin ismini taşımaktadır.⁴

Bağy kelimesi bazen kızışma, artma manasında kullanılmaktadır. Araplar, şiddetli yağmurun geldiğini ifade etmek istediklerinde وَبَغَتِ السَّمَاءُ /gökyüzü kızıştı ifadesini kullanmaktadırlar. Böyle bir kullanım mana itibariyle اِسْتَدَّ مَطَرُهَا /yani yağmur şiddetlendi, şeklinde bir anlama gelmektedir. Araplar, ağır bir yarayı ifade etmek

¹ Konulu tefsir çalışmaları ile ilgili geniş bilgi için bk: Mustafa Müslim, *Kur'ân Çalışmalarında Yöntem*, trc. Salih Özer, (Ankara: Fecr Yayınları, 1998).

² Halil b. Ahmed, *Kitabu'l-Ayn*, thk. Adulhamid Hendevî, (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2003), 1/ 154; İbn Sukeyt, Ebû Yusuf Yakub b. İshâk, *Islahu'l-Mantik*, thk. Muhammed Mer'ab, (Kahire: Daru İhyâu turasil Arabi, 2002), 1/ 242.

³ İsmâil b. Hammâd el-Cevherî, *es-Sihâh- Tâcu'l-lüğâ ve sıhahu'l-Arabiyye*, thk. Ahmed Abdulğafûr Attâr, (Beyrut: Dâru'l- 'İlm li'l-Melâýîn, 1984), 6/ 2281.

⁴ İbn Merzeben, Ebû Muhammed Abdullah b. Cafer, *Tashihu'l-Fasih*, thk. Muhammed Bedvi el-Mehtûn, (Kahire, Meclisu'l-Ala, Li'l-Şuunildiniyye, 1998), 1/ 297.

istediklerinde ise بَغَى الْجَزْحُ / yara derinleştirdi sözünü kullanırlar. Birçok manaya gelen bağı kavramı zulüm manasına da gelmektedir. Bir valinin topluma olumsuz yaklaşımı, onlara yönelik zulüm ve haksızlıkları da bağı kavramı ile ifade edilmektedir. Bağ kavramı cümle içinde zulüm manasında kullanıldığında وَبَغَى الْوَالِي vali kötüleştirdi/yani vali zulmetti şeklinde bir kullanım söz konusudur.⁵ Meşru devlet başkanına silahla karşı koyan, dinî ve hukukî anlamda isyan eden kimseye bağı kavramından türeyen bâğî/âsî denilmektedir.⁶ Bağ kavramının geniş bir sözlük anlamına sahip olması terim olarak kullanımlarda da farklı manalara gelecek şekilde kullanımını zorunlu kılmıştır.

1.2. Bağ Kavramının Terim Anlamı

Bağı kelimesi, İslamî terminolojide bir kişinin başkasına haksızlık etmesi, ona zulmetmesi, bir konuda isyan edip itaatsizlik etmesi⁷ gibi manalara gelmektedir. Kavram ayrıca dünya menfaatini elde etmek için insanların birbirine haset edip kıskançlık etmesi⁸ gibi anlamları da ihtiva etmektedir. Geniş anlam alanına sahip olan kavram ayrıca التَّعَدَّى/teaddî (saldırganlık) manasına gelip iki adamın yumruk yumruğa birbirine girmesi anlamına da gelmektedir. Kötü istek ve arzusunu yerine getirmek isteyen şahıs manasına da gelen kavram, cümle içinde kullanımlarda بَغَى الرَّجُلُ حَاجَتَهُ / adam arzusunu yerine getirdi şeklinde ifade edilmektedir.⁹ Kavram ayrıca iffetini koruyamayıp zina fiiline yönelen kadın için de kullanıldığında bağıyye/zinakar kadın manasına da gelmektedir.¹⁰ Ahfeş ise zina fiiline yönelen kadın için حَرَجَتِ الْمَرْأَةُ /kadın zina yapmak için çıktı derken bağıyye sözü yerine tübâğî kelimesini kullanmıştır.¹¹

Allah'ın emirlerini ihlal ederek namuslu kalmak isteyen köle ve cariyelerin fuhuşa/zinaya zorlanmaları da bağı kavramı ile ifade edilmektedir. Cahiliye Araplarının namuslu kadınları istemedikleri halde fuhuşa/zinaya zorlamaları Kur'ân'da bağı kavramı ile ifade edilmiş ve bu çirkin davranış kerih görülerek yasaklanmıştır.¹² Genel itibarıyla herhangi bir konuda aşırılığa kaçmak, haddi aşmak

⁵ İbn Merzeben, *Tashihu'l-Fasih*, 1/ 232.

⁶ Ali Şafak, "Bağı", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (İstanbul: TDV Yayınları, 1991), 4/ 451. Bu hareketi ilk başlatanların Hariciler olduğu yönünde görüşler mevcuttur. Hz. Ali'nin siyasi otoritesine karşı gelerek izhar ettikleri bilinen bir gerçektir. Konuyla ilgili detaylı bilgi için bk. Abdülbaki Deniz, "Siyasi ve Sosyal İhtilafların Oluşmasında Te'vil Olgusu", *Ağrı İslâmî İlimler Dergisi* (AGİİD), 2020 (6), 123; Mehmet Zeki Uyanık, *İslam Hukukunda Hapis Cezası ve Hapishane*, (İstanbul: Hikmetevi Yayınları, 2017), 30.

⁷ Ferrâ Ebû Zekeriyya Yahya b. Ziyâd, *Me'âni'l-Kur'ân*, (Mısır: Daru'l-Mısriyye, ts.), 1/378.

⁸ Taberî, Ebû Cafer Muhammed İbn Cerîr, *Câmi'u'l-beyân fi te'vili âyi'l-Kur'ân*, thk. Ahmed Muhammed Şakir (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2000), 21/ 515.

⁹ Ebû Ali el-Kâlî, İsmail b. Kâsım, *el-Meksûr ve'l-Memdûd*, thk. Ahmed Abdulmecid Herîdî, (Kahire: Mektebetu Hanci, 1999), 1/ 232.

¹⁰ İbn Kuteybe ed-Dîneverî, *Garîbu'l-Kur'ân*, thk. Ahmed Sokr (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1978), 1/273.

¹¹ Cevherî, *es-Sihâh*, 6/ 2281.

¹² Elmalılı Hamdi Yazır. *Hak Dini Kur'ân Dili*. (İstanbul: Akçağ Yayınları, 2016),6/ 199.

şeklinde yapılan her kötü davranış bağy manasına gelmektedir.¹³ Semerkandî (ö. 373/983), "Bağy" kelimesine kötülerin zulme başlayıp yeryüzünde fesatlık çıkarması, insanlara haksız bir şekilde zulmetmesi, günah işleyip bu konuda ısrarcı olması gibi manalar vermektedir.¹⁴

2. Kur'ân'da "Bağy" Kavramı

İlahî adaletin ayakta tutulması için peygamberler görevlendirilmiş ve bu peygamberler adaletle hükmedip zulmü engellemeye çalışmıştır. Allah, insanın bütün davranışlarını adalet üzerine inşa etmesini emretmekte, adaletten ayrılarak zulmedenlerin acı bir azaba çarptırılacaklarını haber vermektedir.¹⁵ Yeryüzünde adaletin te'sisi bağy/ zulüm, haksızlık, taşkınlık gibi birçok olumsuz davranışı engelleyecektir. Kur'ân'da hak, hukuk, adalet gibi kavramların bilinmesi kadar bağy/ zulüm, haksızlık gibi kavramların da iyi bir şekilde analiz edilmesi de gerekmektedir.

Kur'ân'ın en çok üzerinde durduğu konulardan biri zulüm, haksızlık, azgınlık manasına gelen bağy gelmektedir. Kur'ân'ın birçok yerinde zulüm olarak ifade edilen bağy, düşmanlık ve haksızlık yoluyla -haddi aşarak- haram yemeye, öldürmeye, azgınlık yapmaya götüren bir takım olumsuz davranışların tümü olarak da tarif edilebilir.¹⁶ Bağy, Allah'a karşı gelme, dini hükümleri görmezden gelme gibi anlamlara gelmektedir. Dinî ve hukukî anlamda devlete isyan eden şahsa da bâğî denilmektedir.¹⁷ İster Allah'â karşı isterse kullara karşı olsun bağy; isyânı, itaatsizliği, kanunsuzluğu, hukuksuzluğu temsil etmektedir. Kur'ân'da, kıyamet gününde adalet terazilerinin kurulacağı, hiç kimseye haksızlık yapılmayacağı herkesin yaptığı fiillere göre muamele göreceği ifade edilir.¹⁸ İnkârcıların birçok kimseyi Allah yolundan alıkoymaları, yasaklanan faizi almaları, insanların mallarını haksız yere yemeleri, yaptıkları zulüm ve gibi birçok husus kerih davranış olarak nitelendirilir. Ayrıca bütün bu olumsuz davranışlarının daha önce kendilerine helal kılınan yiyeceklerin haram kılınmasına ve çetin bir azaba çarptırılmalarına sebep olacağı haber verilir.¹⁹ Böylece insanların bağy/zulüm, haksızlık gibi olumsuz davranışlardan sakınmaları emredilir.

Birçok olumsuz davranış bağy kavramı ile ifade edildiği gibi kavramın geniş anlam alanına sahip olması hasebiyle farklı manalara gelecek şekliyle kullanılmasına da sebep olmuştur. Hal böyle olunca bağy kavramının anlam alanının iyi anlaşılması için bağy ve türevlerinden oluşan kelimelerin Kur'ân'da hangi manalarda kullanıldığının tespit edilmesi gerekmektedir.

¹³ Cevherî, es-*Sihâh* 6/ 2281.

¹⁴ Ebu'l-Leys Nasr b. Muhammed es-Semerkandî, *Bahru'l-'ulûm*, (b.y.:y.y., ts.), 3/ 247.

¹⁵ El-Ahzâb, 33/39; en-Nahl, 16/90; el-Hacc, 22/25.

¹⁶ Bağy kavramının bu manalarda kullanımı için bk: eş-Şûrâ, 42/42; Kasas, 28/76; el-Hucurat, 49/9.

¹⁷ Bk. Ali Şafak, "Bağy", 4/ 451.

¹⁸ el-Enbiyâ, 21/47.

¹⁹ en-Nisâ, 4/160; el- Enfâl, 8/25.

Kur'ân'da yer alan birçok kavram gibi "bağy" kavramı da farklı ayetlerde farklı manalara gelecek şekilde kullanılmıştır. Kur'ân'ın tevhid inancını insanlar arasında yerleştirme hedefi dikkate alındığında, genel itibariyle olumsuz durumları haber veren bu kavramın, birçok ayette olumlu manalarda kullanılmasının nedeni daha net anlaşılacaktır. Bağy kavramı türevleriyle beraber Kur'ân-ı Kerim'de seksen dört yerde geçmektedir.²⁰ Dolayısıyla bu kavramın anlaşılması Kur'ân'ın bu konudaki mesajının daha net anlaşılması noktasında fayda sağlayacaktır.

Hız. Adem'in (as) ilk çocukları olan Habil ve Kabil'den bu yana insanlar iki fırkaya ayrılmıştır. Habil taraftarları haktan yana olurken Kabil taraftarları ise kötülükten yana olmuştur. Hız. Nuh (as) zamanında gerçekleşen tufan hadisesinde iki fırka ayrımı bir müddet kalkmış olsa da sonraki yıllarda fırkalaşma yeniden zuhur etmiştir. Böyle olunca da iyiliğin karşısında kötülük, haksızlık, fuhuş, zina, zulüm, öldürme, fesatlık, haddi aşmak gibi birçok olumsuz fiiller ortaya çıkmıştır. Kur'ân bu fiilleri ve bunlara yeltenenleri "bağy" kavramı ile tarif etmiştir. Ancak "bağy" kavramı türevleri ile birlikte dikkate alındığında bazı ayetlerde bu kavram ile farklı mesajların verildiği anlaşılacaktır. Bağy kavramı Kur'ân'ı- Kerim'de hem olumlu hem de olumsuz manada kullanılmıştır. Bu nedenle kavram iki ana başlık altında ele alınmıştır.

2.1. Olumsuz Manada Kullanımı

2.1.1. Zulüm, Haksızlık ve Taşkınlık

İnsanlık tarihi boyunca hak ile batıl, iyilik ve kötülük arasındaki mücadele süregelmiştir. Bazı insanlar Allah tarafından indirilene uyararak hak yolunu tercih etmiş, bazıları ise fitrata aykırı davranarak batılı seçmiştir.²¹ Halbuki Allah, hiç kimseye zulmetmediği gibi hiçbir kulun başkasına zulmetmesini de istemez.²² Kur'ân'da, Allah yolundan alıkoymanın, faiz ile iştiğal etmenin, insanların mallarının haksız yere yenilmesinin yasaklandığı haber verilmektedir.²³ İnsanlar tarafından yapılan bütün bu kötü davranışlar doğrudan zulüm, haksızlık, taşkınlık kelimeleriyle ifade edildiği gibi bu olumsuz fiiller birçok ayette bağy kavramıyla ifade edilmiştir. Bağy kavramının zulüm manasında kullanıldığı ayetlerden biri şöyledir: "*Muhakkak ki Allah adaleti, ihsanı, akrabaya karşı cömert olmayı emreder; hayâsızlığı, kötülüğü ve zorbalığı yasaklar. İşte Allah, aklınızı başınıza alınız diye size böyle öğüt veriyor.*"²⁴ Ayette Allah, yapılması gereken davranışlarla beraber sakınılması gereken olumsuz davranışları da hatırlatmaktadır. Hayâsızlık, kötülük zikredilirken zorbalık bağy kavramıyla ifade edilmiştir. Taberî (ö. 310/923), bağy kavramının burada kibir ve zulüm manasında kullanıldığını ifade eder.²⁵ Aynı şekilde Mâtürîdî (ö. 333/944) de ayette geçen bağy kavramını insanlara yapılan zulüm şeklinde açıklayarak Taberî ile

²⁰ Abdalbâki, M. Fuad, *Mu'cemu'l-Mufehres, Li Elfâzı'l- Kur'ân*, (Beirut: Daru'l-Fikr, 1984), 1/131-132.

²¹ Ahmet Şişman, *Kuran'da Zulüm Kavramı*, (İstanbul: Beyan Yayınları, 1983), 7-8.

²² en-Nisâ, 4/40.

²³ el-Â'râf, 7/23.

²⁴ en-Nahl, 16/90.

²⁵ Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 17/ 280.

aynı görüşü ifade etmiştir.²⁶ Kavrama ayrıca insanlara haksız şekilde musallat olma, zulümde haddi aşma, fesatlıkta aşırıya kaçma gibi manalar verilmiştir.²⁷

Bağy kavramının zulüm, haksızlık manasına geldiği bir başka ayet ise şöyledir: "*Bir haksızlığa uğradıkları zaman, yardımlaşsınlar. Bir kötülüğün cezası, ona denk bir kötülüktür. Kim bağışlar ve barışı sağlarsa onun mükâfatı Allah'a aittir. Doğrusu O, zalimleri sevmez. Kim zulme uğradıktan sonra hakkını alırsa artık onlara yapılacak bir şey yoktur. Ancak insanlara zulmedenlere ve yeryüzünde haksız yere taşkınlık edenlere ceza vardır. İşte acıklı azap bunlardır.*"²⁸ Ayetten anlaşıldığı kadarıyla Müslümanlara haksızlık yapan, haddi aşan, günahı açıktan işleyen birisine karşı direnmek ondan intikam almak, bu haksızlık zulüm karşısında bir olmak mümin olmanın temel görevidir.²⁹ Ancak hem önceki hem de sonraki takip eden ayette "*Kim sabreder ve affederse şüphesiz bu hareketi, yapılmaya değer işlerdendir.*"³⁰ denilerek af yolunu tutan müminin davranışı da övülmüştür. Müşriklerin müslüman tebaya yaptıkları zulüm ve haksızlık henüz islamın zuhur ettiği ilk günlere kadar gitmektedir. Müşrikler Mekke döneminde Hz. Peygamber'e (s.a.v) ve ashabına zulmetmiş, eziyet etmiş, birçok yerde haksızlıklarını sürdürmüştür. Hatta üç yıl gibi uzun bir süre bir avuç müslümanı ortadan kaldırmak için onlarla sosyal, ekonomik birçok konuda iletişimi kesmiş, neticede kendilerini tecrid etmek düşüncesiyle boykot uygulamışlardı. Bütün bu zulüm ve haksızlıklar Müslümanları çaresiz bırakmış nitekim Mekke'den hicret etmelerine sebebiyet vermiştir. Ancak sonraki yıllarda Allah müminlere verdiği güç ve iktidar ile intikam zulme ve haksızlığa galip gelmiştir.³¹

Ayette, yeryüzünde zorba, fesat ve kibirli insanların kötülükleri *يَبْغُونَ* fiiliyle tarif edilmiş böylece bağy kavramı burada zulüm, haksızlık, taşkınlık manasında kullanmıştır.³² Birçok müfessir ayetin tefsirini işlerken bağy kavramına benzer manalar yüklemiştir. Maturîdî, ayette geçen bağy kavramını, birinin hakkı olmayan şeyi insanlardan zorla almaya çalışması şeklinde tanımlamıştır.³³ Bağy kavramının haksızlık manasında kullanıldığı yerlerde Yüce Allah müminlerin haksızlığı bertaraf etmeleri için birbirlerine yardımda bulduklarını haber vermiştir.³⁴ Kur'ân'da müminlerin vasıfları sıralanırken müminlerin haksızlık karşısında birbirlerine yardım etmelerinin³⁵ mümin olmanın temel vasfı olarak zikredilmesi önemli bir husustur. Müminlerin müşriklerin haksızlıklarına karşı çıkması emredilirken

²⁶ Maturîdî, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud, *Tevîlâtü ehli's-sünne Tefsiru'l-Mâturîdî*, Thk. Mecdî Basellum, (Beirut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2005), 6/ 558.

²⁷ Ebû Cafer en-Nahhâs, *İrâbu'l-Kur'ân*, (nşr. Muhammed Ali Beydûn), (Beirut: Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, 2004), 2/ 51.

²⁸ eş-Şûrâ, 42/39-42.

²⁹ Ebû Cafer en-Nahhâs, *İrâbu'l-Kur'ân*, (Beirut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1421), 4/ 60.

³⁰ eş-Şûrâ, 42/43.

³¹ Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Hazrecî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, thk. Ahmed el-Berdûnî; İbrâhin Atfîş, (Kahire: Dâru'l-Kütübi'l-Mısriyye, 1964), 16/ 38.

³² Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 21/ 550.

³³ Maturîdî, *Tevîlât*, 9/ 135.

³⁴ Bk. eş-Şûrâ, 42/39.

³⁵ Semerkandî, *Bahru'l-'ulûm*, 3/ 246.

müşrikler tarafından yapılacak olan haksızlığı önleminin yolunun da yardımlaşma ile gerçekleşebileceği vurgulanmış böylece haksızlık karşısında kenetlenmenin gerekliliği ön plana çıkarılmıştır.³⁶

Semerkindî (ö. 373/983), يَبْغُونُ/yebğune fiilini yeryüzünde zulüm yapan, günah işleyen şahıslar olarak tarif etmiştir.³⁷ Zalimlerin, insanların hakkına tecavüzde bulunması, intikam hususunda haddi aşmaları, insanlara karşı kibirli ve tahakküm edici bir vaziyet almaları cezayı hak etmelerini zorunlu kılmaktadır.³⁸ Görüldüğü üzere Allah'ı inkâr edip yalan söyleyerek yeryüzünde zulüm ve taşkınlık yapanların bu olumsuz fiilleri bağı kavramıyla tarif edilmektedir.³⁹

Söz konusu husus, Hz. Mûsâ (as) ile firavun arasında cereyan eden hadisede firavunun İsrailoğullarına yaptığı zulüm ve haksızlıkların konu edildiği yerde de geçmektedir. İsrailoğulları, yıllarca firavunun zulüm ve haksızlıklarına maruz kalmış, en son onun şerrinden kurtulmak için şehirden kaçmışlardı. Ancak bir müddet ilerledikten sonra peşlerine düşen firavun ve ordusu kendilerine yetişmişti. Şerlerinden korunmak için çareler ararlarken Allah, Hz. Mûsâ'ya asasını denize vurmasını emretti. Hz. Mûsâ (as) asayı denize vurunca deniz İsrailoğullarına deniz derhal yarıldı.⁴⁰ Böylece yola devam eden İsrailoğulları firavunun zulmünden kurtulurken peşlerine düşen firavun ve ordusu denizin üzerlerine kapanması üzerine gark olup helâk oldular.⁴¹ Kur'ân, İsrailoğullarının firavunun zulmünden kaçmak için denize yönelmeleri hadisesini bağı kavramı ile ifade etmektedir.

Konuyla ilgili ayet şöyledir: "*Biz, İsrailoğullarını denizden geçirdik. Ama firavun ve askerleri zulmetmek ve saldırmak üzere onları takip etti...*"⁴² ayette geçen بَغْيًا kavramı müfessirler tarafından benzer manalara gelecek şekilde yorumlanmıştır. Begavî (ö.516/1122) ayette geçen بَغْيًا/bağyen kavramını israiloğullarına yapılan sözlü, fiili zulüm ve haksızlık olarak tanımlamıştır.⁴³ İbn Kesîr (ö. 774/1373), firavun ve ordusunun İsrailoğullarına yönelik saldırısı için büyük bir azamet ve korkutucu bir ordu içinde onların peşlerine düşme şeklinde yorumlayarak firavun ve ordusunun bağı/zulüm konusunda haddi aştıklarını ifade etmektedir.⁴⁴

³⁶ Sa'lebî, Ahmed b. Muhammed, *el-Keşf ve'l-beyân an tefsîri'l-Kur'ân*, thk: el-İmâm ebî Muhammed b. Âşûr, (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2002), 8/ 323.

³⁷ Semerkandî, *Bahru'l-'ulûm*, 3/ 246.

³⁸ Ömer Nasuhi, Bilmen, *Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Meâlisi ve Tefsiri*, (İstanbul: Bilmen Yayınları, 1985).

³⁹ İbn Ebû Zemenin, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Îsâ el-Mürrî, *Tefsiru'l-Kur'âni'l-azîz*, (Kahire: el-fâruk el-Hâdise, 2002), 4/ 172.

⁴⁰ eş-Şuarâ, 26/63.

⁴¹ Yunus, 12/90.

⁴² Yunus, 12/90.

⁴³ Begavî, Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed, *Meâlimü't-Tenzil fî Tefsîri'l-Kur'ân*, (Beyrut: Dâru Taybe, 1997), 4/ 148.

⁴⁴ İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmail b. Ömer, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*, thk. Sâmi Muhammed b. Selâme, (Beyrut: Dâru Taybe, 1999), 4/ 292.

İnsanların Rab'lerini unutup yeryüzünde taşkınlık yapmaları da bağy kavramı ile ifade edilmiştir. Konuyla ilgili ayet şöyledir: "*Sizi karada ve denizde gezdiren O'dur. Hatta siz gemilerde bulunduğunuz, o gemiler de içindekileri tatlı bir rüzgârla alıp götürdükleri ve (yolcular) bu yüzden neşelendikleri zaman, o gemiye şiddetli bir fırtına gelip çatar, her yerden onlara dalgalar hücum eder ve onlar çepeçevre kuşatıldıklarını anlarlar da dini yalnız Allah'a halis kılarak: "Andolsun eğer bizi bundan kurtarırsan mutlaka şükredenlerden olacağız" diye Allah'a yalvarırlar. Fakat Allah onları kurtarınca bir de bakarsın ki onlar, yine haksız yere taşkınlık ediyorlar. Ey insanlar! Sizin taşkınlığınız ancak kendi aleyhinedir, (bununla) sadece fâni dünya hayatının menfaatini elde edersiniz, sonunda dönüşünüz yine bizedir. O zaman yapmakta olduklarınızı size haber vereceğiz.*"⁴⁵ Fahreddin er-Râzî (ö. 606/1210), İbn Abbâs'ın (ö. 68/687) ayette geçen bağy kavramı ile onların fesatlıkları, yalanlamaları ve Allah'a karşı cüretkâr oluşları kastedildiği görüşünde bulunur. Razi'nin kendisi ise bağy kavramını zulüm ile hükümrân olmaya yönelmek şeklinde tanımlamıştır.⁴⁶

Bağy kavramının haksızlık manasında kullanıldığı bir başka yer ise aralarında hükmetmesi için birbirine haksızlık etmiş iki grubun Hz. Davûd'a (as) gelmelerini konu eden ayettir. Konuyla ilgili ayet meâli şöyledir: "*Davud'un yanına girmişlerdi de Dâvud onlardan korkmuştu. "Korkma! Biz birbirine hasım iki davacıyız, aramızda adaletle hükmet, haksızlık etme, bize doğru yolu göster" dediler.*"⁴⁷ Ayette geçen beğâ kavramı iki kişinin birbirlerine yapmış oldukları haksızlık anlamında kullanılmıştır.⁴⁸ Hz. Davûd'a gelen şahıslardan korkması gelen şahıslar hem onu teskin etmek hem de durumu izah edip taleplerini bildirmek üzere kendilerini birbirlerine haksızlık etmiş kişileriz demek suretiyle tarif etmiş böylece konuya açıklık getirmişlerdir.

Bağy kavramının Kur'ân'daki anlam alanına bakıldığında bu kavramın daha çok zulüm, haksızlık, taşkınlık gibi olumsuz fiillerin ifade edilmesinde kullanıldığı ortaya koymaktadır. Bütün bunlar kelimenin sözlük anlamında kullanımın daha yaygın olduğunu göstermektedir.

2.1.2. Fuhuş

Kur'ân'da dünya hayatının geçici menfaati olarak ifade edilen nefsanî arzulara meyil, yani kadın ve erkeğin birbirine karşı duyduğu his, arzu, şehvet gibi duygular sünnetullahın gereği olarak ifade edilir.⁴⁹ Kadın ve erkeğin birbirine karşı duyduğu şehevî hissin karşılanması nikâh akdi ile meşru hale getirilmiş böylece neslin ve nesebin muhafazası sağlanmıştır. İslam, nikâhsız cinsel birlikteliklerin her türlüünü zina olarak nitelendirmiştir. Allah, çirkin bir hayâsızlık ve kötü bir yol olarak nitelendirdiği zinadan uzak durulmasını emretmektedir.⁵⁰ Kur'ân'da zina fiilinin

⁴⁵ Yunus, 12/22-23.

⁴⁶ Ebû Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin, *Mefâtihu'l-gayb*, (Beyrut: Dâru İhyâi Tûrasi'l Arabî, 1420), 17/ 232.

⁴⁷ Sâd, 38/22.

⁴⁸ Semerkandî, *Bahru'l-'ulûm*, 3/ 163.

⁴⁹ Âl-i İmrân, 3/14.

⁵⁰ el-İsrâ, 17/32.

yasaklandığı haber verilirken bu çirkin fiile yönelme farklı ayetlerde farklı kelimelerle ifade edilmektedir. Bu kötü fiil belli başlı ayetlerde doğrudan zina kavramıyla ifade edilirken⁵¹ bazı ayetlerde ise fahişe kavramıyla⁵² ifade edilmektedir.

Ancak birçok olumsuz davranış gibi zina fiili de Kur'ân'ın iki ayetinde⁵³ "bağy" kavramı ile ifade edilmiştir. Zina fiilinin bağy kavramıyla ifade edildiği yerlerden biri Hz. Meryem'in Hz. İsâ'ya (as) hamile kalması ile ilgili ayettir: "يَا أُخْتُ هَارُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ / امرأ سوءٍ وَمَا كَانَتْ أُمَّكَ بَعِيًّا *annen de iffetsiz değildi.*"⁵⁴ Ayetteki sözlerden Hz. Meryem'in yaptıklarını düşündükleri iffetsizlik/bağy sebebiyle kınandığı anlaşılmaktadır. Burada bağy, zina manasında olup Hz. Meryem, zina fiili ile itham edilmiştir.⁵⁵ Halbuki Hz. Meryem iffetli bir aileye sahip olup kendisi de iffet timsali bir şahsiyettir. Söz konusu ithamın Kur'ân'da doğrudan zina kavramıyla ifade edilmemiş olması Hz. Meryem'in iffetinin muhafaza edildiğinin göstergesidir. Ancak halka göre iffetli bir ailenin kızı olan Hz. Meryem, ailesine uygun olmayan bir davranışta bulunmuş ve bu konuda ailesine muhalefet etmiştir.⁵⁶ Bütün bunlar Hz. Meryem'in itham edildiği bağy fiilinin (fuhuşun) yakınları tarafından ağır bir kabahat olarak görüldüğünü göstermektedir. Hz. Meryem'in yanlış bir davranışta bulunduğunu düşünen halk, babasının ve neslinin soylu olduğunu ve bu neslin meşru evlatlar doğurduğunu "*Senin baban kötü bir insan değildi*" sözüyle hatırlatmaktadır.⁵⁷ Hz. Meryem'in çevresinde bulunanlar, anne ve babasının zinadan uzak durduklarını ve bekar haliyle bu çocuğu nasıl doğurduğunu sorgulamakta⁵⁸ Hz. Meryem'in yaptığını düşündükleri çirkin fiile şaşırırmaktadırlar.⁵⁹ Hâlbuki zinayla itham ettikleri Hz. Meryem, Allah tarafından seçilmiş, tertemiz kılınmış ve dünya kadınlarına üstün tutulmuş bir şahsiyetti.⁶⁰ Ancak halkın Hz. Meryem'i bağy (fuhuş) ile itham etmesi ve Hz. İsâ'ya (as) inanmaması kalplerinin mühürlenmesine sebep olmuştur.⁶¹ Görüldüğü üzere bağy kavramı burada sözlük anlamı manasında kullanılmış, yapılan davranışın halk tarafından tasvip edilmediği vurgulanmıştır. Hz. Meryem'in halkı tarafından zinayla itham edildiği ayette zeniyyen lafzı yerine beğiyyen lafzının kullanılması kanaatimizce Yüce Allah'ın Hz. Meryem'e ve oğlu Hz. İsâ'ya verdiği değer sebebiyledir.

Kur'ân'da bağy kavramının zina manasında kullanıldığı yerlerden biri de Nur suresi 33. ayettir. Konuyla ilgili ayet şöyledir: "*Evlenme imkânını bulamayanlar ise*

51 Bk. 17/32; en-Nûr, 24/2-3-6; el-Mümtehine, 60/12.

52 en-Nisâ, 4/15; 4/25; en-Nûr, 33/30.

53 en-Nûr, 24/33; Meryem, 19/28.

54 Meryem, 19/28.

55 Zemahşerî, Ebu'l-Kasım Cârullah Mahmud b. Ömer, *el-Keşşâfan hakâik gavâmidî't-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fi vucûhi't-te'vîl* (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-Arabî, 1408), 2/ 45.

56 Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*, 12/ 173.

57 Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 15/ 523.

58 Ebû'l-Hasan Ali b. Ahmed, b. Muhammed en-Nisâbûrî, *el-Vasît fi tefsiri'l- Kur'âni'l-mecîd*, (Beyrut: DarulKütübil İlmiyye, 1994) 3/ 182.

59 Maturîdî, *Tevilâtü ehli's-sünne Tefsiru'l-Mâturîdî*, 7/ 233.

60 Âl-İ İmrân, 3/42.

61 en-Nisâ, 4/156.

*Allah, lütfu ile kendilerini varlıklı kılıncaya kadar iffetlerini korusunlar. Ellerinizin altında bulunanlardan (köleler ve câriyelerden) mükâtebe yapmak isteyenlerle eğer kendilerinde bir hayır (kabiliyet ve güvenilirlik) görüyorsanız, hemen mükâtebe yapın. Allah'ın size vermiş olduğu malından siz de onlara verin. Dünya hayatının geçici menfaatlerini elde edeceksiniz diye namuslu kalmak isteyen câriyelerinizi fuhşa zorlamayın. Kim onları zor altında bırakırsa bilinmelidir ki zorlanmalarından sonra Allah (onlar için) çok bağışlayıcı ve merhametlidir."*⁶²

Ayetin sebebi nüzûlü ile ilgili farklı rivayetler nakledilmekle beraber bir rivayete göre Abdullah b. Ubeyy'in Müseyke adında bir cariyesi vardı. Bunu zina etmeye mecbur ediyor ve zinadan kazandığı paranın belli bir miktarının kendisine verilmesini istiyordu. Bu durumdan rahatsız olan cariye konuyu Hz. Peygamber'e (s.a.v) arz eder bunun üzerine bu ayet nâzil olur.⁶³ Köle ve cariyelerin fuhuş aracı olarak kullanılmasının yasaklanmasıyla hem zina gibi çirkin bir fiilin önüne geçilmeye çalışılmış hem de cariyelere yapılan haksızlık önlenmiştir. Burada cariyelerin geçimlerini sağlamak için zinaya zorlanmaları bağy kavramıyla ifade edilmiş ve böylece yapılan davranışın kötülüğü ön plana çıkarılmıştır.⁶⁴ Fahreddin er-Razî'ye göre İslam toplumunda ister cariye ister hür olsun hiçbir kadının zinaya teşvik edilmesi buna zorlanması kabul edilmemiş iffetini korumak isteyen her kadına yardımcı olunmuştur.⁶⁵ İbn Kesîr' de aynı şekilde: "*İffetli olmak isteyen cariyelerinizi fuhşa zorlamayın.*" ayetinin genelde carî olan durumu belirttiğini yoksa iffetli kalmak istemeyen cariyelerinizi fuhşa zorlayabilirsiniz gibi bir mefhumu muhalifin olmadığını ifade ederek konuya açıklık getirmeye çalışmıştır.⁶⁶ Burada cariyelerin fuhşa zorlanmalarının yasaklanması ifade edilirken bağy kavramının kullanılması hem fiilin çirkinliğini hem de fuhuş manasında kullanılan bağyin birçok çeşidinin olduğunu ifade etme sebebiyle de olabilir. Netice itibarıyla bağy kavramıyla zina kastedildiği gibi zinaya götüren her türlü kötü davranış da kastedilmektedir.

2.1.3. Azgınlık

Kârûn kıssası dâhil bütün kıssaların Kur'ân'da anlatılış gayesi insanları daha önce yapılan yanlışlardan alıkoyup ibret almalarını sağlamaktır. Dünya hayatına dalıp kendini beğenmiş ve kibir bataklığına dalmış her ferdin Karûn'un yaşadığı feci sondan haberdar olması gerekmektedir. Allah'ın nimetlerine karşı kendisini müstağni gören her şahsın azgınlıkla nitelendirileceği unutulmamalıdır. Allah, kendisine nimet verdikten sonra kibre, böbürlenmeye yönelen her insanın Karûn gibi azgınlacağına

⁶² en-Nûr, 24/33.

⁶³ Abdürrezzâk es-San'ânî, *Tefsîru Abdürrezzâk*, thk. Mahmud Muhammed Abduh, (Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1419), 2/ 440; Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 19/ 175; Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, 23/ 376.

⁶⁴ Yahyâ b. Sellâm, *Tefsîru Yahyâ b. Sellâm*, thk. Hind Şelbî, (Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004), 1/ 448.

⁶⁵ Râzî, *Mefâtîhu'l-gayb*, 23/ 376.

⁶⁶ İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-'azîm*, 6/ 49.

haber vermiştir. Birçok konuda olduğu gibi bağı kavramı Karûn ile ilgili ayette geçmiş ve azgınlık manasında kullanılmıştır.

Karûn'un azgınlığını bağı kavramı ile ifade eden ayet şöyledir: " *Karûn, Mûsâ'nın kavminden idi ancak onlara karşı azgınlık etmişti. Biz ona öyle hazineler vermiştik ki anahtarlarını güçlü kuvvetli bir topluluk zor taşırdı. Kavmi ona şöyle demişti: Şımarma! Bil ki Allah şımarıkları sevmez.*"⁶⁷ Görüldüğü üzere Karûn'un Allah'a ve insanlara karşı kendini müstağni görmesi, azgınlığı beğâ kavramıyla ifade edilmiştir. Kur'ân'da kendisine verilen nimetlere şükretmediği haber verilen Kârûn, Hz. Mûsâ'nın (as) amcasının oğlu olup azgınlığı ve şımarıklığıyla bilinen bir şahıstır.⁶⁸ Karûn'un hangi konularda azgınlık tasladığı ile ilgili farklı rivayetler yer almaktadır. Bazı rivayetlere göre Karûn, elbisesini diğer insanların elbiselerinden bir karış daha uzun yaptırmış böylece onlara büyüklük taslamış, bazı rivayetlere göre ise Karûn, malının çokluğu azgınlığına sebep olduğu ifade edilmektedir.⁶⁹ Kârûn'un, bütün bu olumsuz davranışları bağı (azgınlık) düşüncesiyle gerçekleştirdiği gelen rivayetler arasındadır.⁷⁰ Malının çokluğu sebebiyle şımaran Kârûn, insanları buzağıya taptıran Sâmirî gibi münafık olmuş ve malının çokluğuna güverek azmıştır. Allah da onu malıyla birlikte yerin dibine geçirerek cezalandırmıştır.⁷¹

Birçok ayette farklı manaya gelecek şekilde kullanılan bağı kavramı burada gerçek anlamda kullanılmıştır. Bağı, genel olarak haksızlık anlamına gelmektedir. Haksızlık ise başkasının hakkını hafife almaktır. Karûn, etrafındaki insanlara maddi gücünü kullanarak haksızlık edip kibirli davranmıştır.⁷² Böyle davranmakla haddi aşmış, insanlara zulmetmiş ve haklarına tecavüz etmiştir.⁷³ Bu ayette birçok milletin yaşam seviyelerinin düzgün olması sebebiyle azıp şımarıklarına, gururlandıklarına ve neticesinde helak olduklarına işaret edilmektedir. Allah katındaki nimet ve mükâfatların dünya yaşamından ve süsünden daha hayırlı olduğu haber verilmektedir.⁷⁴ Elindeki servet ve nimeti amaç edinen onu şımarma ve böbürlenme, inkâr ve isyana vesile olarak gören Karûn'un nasıl bir sonuçla baş aşağı edildiği bağı kavramıyla haber verilerek ibret almamız emredilmektedir.⁷⁵

⁶⁷ el-Kasas, 28/76.

⁶⁸ Begavî, *Meâlimü't-Tenzil fî Tefsîri'l-Kur'ân*, 6/ 220.

⁶⁹ Begavî, *Meâlimü't-Tenzil*, 3/543.

⁷⁰ Süyûtî, Celâlüddîn, *ed-Dürrü'l-mensûr*, (Kahire: Merkezu Hicr li'l-Bühûs e'd-Dirasâti'l-'Arabiyye ve'l-İslâmiyye, 2003), 6/ 437.

⁷¹ Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 19/ 616.

⁷² İbn Âşûr, Tâhir, *et-Tahrîr ve't-tenvîr*, (Tunus: Daru't-Tunusiyye, 1984), 20/ 176.

⁷³ Tantâvî, b. Cevherî el-Mısırî, *et-Tefsîrû'l-Vasit li'l-Kur'ân'il-Kerim*, (Kahire: Dârü'n-Nehda, 1997), 10/ 436.

⁷⁴ İzzet Derveze, *et-tefsiru'l-hadis*, (Kahire: Daru İhyau turasi'l-Arabî, 1383), 4/ 365.

⁷⁵ Celal Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, (İzmir: Anadolu Yayınları, 1989), 9/ 4579.

2.3. Olumlu Manada Kullanılması

2.3.1. Ulaşılmaz Makam

Kur'ân'da bağy kavramının oluşturduğu anlamlardan biri de ulaşılmaz makam anlamında kullanılmasıdır. Hz. Süleyman (as), duasında af ve mağfiret dilerken ayrıca kimsenin ulaşamayacağı makamı da Allah'tan istemiştir. Konuyla ilgili ayet şöyledir: "*Süleyman: Rabbim! Beni bağışla; bana, benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümlerlik ver. Şüphesiz sen, daima bağışta bulunansın, dedi.*"⁷⁶ Kavram, bağy şeklinde gelmeyip ondan türeyen " لا يَنْبَغِي / lâ yenbeği " şekliyle gelmiş ulaşılmaz imkânsız makam veya başkasına nasip olamayacak makam manasında kullanılmıştır. Hz. Süleyman (as) Allah'tan hükümlerlik isteyince لا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ /kimsenin ulaşamayacağı/ondan sonra kimsenin sahip olamayacağı makam ifadesini kullanmıştır.⁷⁷ Nitekim Yüce Allah, Hz. Süleyman'ın duasını kabul etmiş, Davud peygamber dahil hiç kimseye vermediği hükümlerliği kendisine vermiştir. Müfessirlere göre rüzgârın Hz. Süleyman'ın emrine verilmesi, şeytanların ve hayvanların Hz. Süleyman tarafından birçok işte çalıştırılması gibi birçok husus hükümlerliğinin çok ileri bir boyuta ulaştığının ve başkasına nasip olamayacak/kimsenin ulaşamayacağı makama ulaştığının göstergesidir.⁷⁸ Hz. Süleyman'a (as) verilen benzersiz hükümlerlik için, Allah'ın Hz. Süleyman'dan razı olup tevbesini kabul etmesi, cinlere hükmetme yetkisini vermesi, henüz 11 yaşında iken toprağı işlemesi, 12 yaşında iken sultanlık yapması gibi birçok husus kimsenin ulaşmadığı hükümlerlik olarak değerlendirilmektedir.⁷⁹ Hz. Süleyman'ın (as) talep ettiği hükümlerlik لا يَنْبَغِي لِأَحَدٍ ifadesiyle dile getirilmiştir. O zaman buradan da anlayabildiğimiz kadarıyla بَغِي /bağy kökünden türeyen يَنْبَغِي/yenbeği kelimesi olumsuz manadan uzaklaşmış kimsenin ulaşamayacağı hükümlerlik manasına gelerek olumlu manada kullanılmıştır.

Bağy kavramından türeyen yenbeği kavramı farklı ayetlerde farklı manalara gelecek şekilde kullanılmıştır. Farklı anlamlara gelecek şekilde kullanıldığı yerlerden biri yaraşmama anlamına gelecek şekilde kullanılmasıdır. Konuyla ilgili ayet meâlî şöyledir. "*Halbuki çocuk edinmek Rahmân'ın şanına yakışmaz.*"⁸⁰ Râzî'ye göre Allah'ın evlat edinmesi imkansızdır. Çünkü oğul edinmek kendisiyle mutlu olmak ve adının anılmasını isteyen insana has bir duygudur. Allah ise bütün bunlardan münezzehtir.⁸¹ Görüldüğü üzere yenbeği kavramı burada yaraşmaz manasında kullanılmıştır. Yenbeği kavramı ayrıca düşmez manasına gelecek şekilde de kullanılmıştır. Konuyla ilgili ayet mealinde: "*Kuran'ı şeytanlar indirmemiştir. Bu onlara düşmez, zaten güçleri de yetmez.*"⁸² geçtiği üzere şeytanlar tarafından indirilmediği buna güçlerinin

⁷⁶ Sâd, 38/35.

⁷⁷ Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 20/ 93.

⁷⁸ Mukâtil b. Süleyman, *Tefsîru Mukâtil b. Süleyman*, thk. Abdullâh Mahmûd Şehhâte, (Beirut: Dâru'l-Ulûm, 2005), 3/ 646; Sa'lebî, *el-Keşf ve'l-Beyân*, 8/ 210.

⁷⁹ Mâverdi, *en-Nüket ve'l-uyûn*, 5/ 98.

⁸⁰ Meryem, 19/92.

⁸¹ Râzî, *Mefâtihu'l-gayb*, 4/23.

⁸² eş-Şuara, 26/211.

yetmediği gibi onlara da böyle bir vazife düşmediği ifade edilmektedir.⁸³ Bütün bu kullanımlar, bağı ve kendisinden türeyen kelimeler olumsuzluk ifade ettiği gibi ayetlerdeki kullanım alanına göre olumluluk da ifade ettiğini göstermektedir.

2.3.2. Allah'ın Rızasını Kazanma

Geniş bir kullanım alanına sahip olan bağı kavramının zulüm, haksızlık, misliyle karşılık verme gibi birçok manaya geldiğini ifade ettik. Bağı kavramı olumsuz fiili ifade ettiği kadar bazı ayetlerde olumlu davranışları da ifade etmektedir. Hz. Peygamber'in (s.a.v) Allah'tan umduğu bir bağışın kendisine verileceği beklentisi içerisine girdiğini haber veren ayette bağı kavramından türeyen kelimenin kullanıldığı görülmektedir. Konuyla ilgili ayet meâli şöyledir: "*Eğer Rabbinden umduğun (beklemek durumunda olduğun) bir rahmet için onların yüzlerine bakamıyorsan hiç olmazsa kendilerine gönül alıcı bir söz söyle.*"⁸⁴ Birçok ayette olumsuz mana da kullanılan bağı ve kendisinden türeyen kavramlar burada اِبْتِغَاءُ الرِّزْقِ rızık beklentisi manasında kullanılmıştır.⁸⁵ Hitap Hz. Peygamber'e (s.a.v) olmakla beraber bütün müminleri ilgilendirmektedir. Bir rivayete göre Müzeyne'den bazı kişiler Hz. Peygamber'e gelirler. Kendilerine bir binek vermesini isterler. Ancak Hz. Peygamber kendilerine verebilecek bir bineğinin olmadığını söyler. Onlar ise üzüntülerinden dolayı gözleri yaşlarla dolar ve bu şekilde oradan ayrılırlar. Onların bu şekilde ayrılmaları Hz. Peygamber'i de üzer. Hz. Peygamber kendisinden bir şey istenildiğinde yanında verecek bir şey olmayınca Allah'tan rızık gelir beklentisiyle susardı.⁸⁶ Aslında Hz. Peygamber'in susma sebebi onlara yok dememek ya da aslında Hz. Peygamber'in susma sebebi onlara yok diyerek onları incitmek istememesindendi.⁸⁷ Allah'ın kendisine dağıtması için rızık gönderme beklentisi içine girerdi.⁸⁸ Hal böyle olunca Allah ilgili ayeti nâzil eder.⁸⁹ Ayette, ihtiyaç sahiplerine verecek bir şey olmadığında gönül alıcı bir söz söylemenin onları hoşnut edeceği vurgulanmaktadır.⁹⁰ Geniş kullanım alanına sahip olan bağı kavramı burada اِبْتِغَاءُ/beklenti manasında kullanılmış olup olumlu fiil manasında kullanılmıştır.

Bağı kavramından türeyen اِبْتِغَاءُ/ibtığa kelimesi Allah'ın rızasını kazanma gayesi manasında da kullanılmıştır. Konuyla ilgili ayet şöyledir: "*O ancak Yüce Rabbinin rızasını aramak için verir.*"⁹¹ Ayet, Hz. Ebû Bekir (r.a) hakkında nâzil

⁸³ Mukâtil b. Süleyman, *Tefsîru Mukâtil*, 3/ 281.

⁸⁴ el-İsrâ, 17/28.

⁸⁵ Yahyâ b. Sellâm, *Tefsîru Yahyâ b. Sellâm*, 1/ 130.

⁸⁶ Süyûtî, *ed-Dürrü'l-mensûr*, 5/ 271.

⁸⁷ İbn Ebû Hatîm, Ebû Muhammed Abdurrahman b. Muhammed et-Temîmî er-Râzî, *Tefsîrû'l-Kur'âni'l-azîm*, thk. Es'ad Mahammed et-Tayyib, (Suudî Arabistân: Mektebetü Nizâr, 1419), 7/ 2325.

⁸⁸ Mücahîd b. Cebr Ebu'l-Haccâc, *Tefsîru Mücahîd*, thk Muhmamed Abdusselam Ebün'niyl, (Beyrut: Daru'l-Fikri'l-İslamî, 1989), 1/436.

⁸⁹ Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmî'l-Kur'ân*, 10/249.

⁹⁰ Şevkânî, Muhammed b. Ali b. Muhammed b. Abdillâh el-Yemenî, *Fethu'l-kadîr*, (Beyrut: Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, 1992), 3/ 266.

⁹¹ el-Leyl, 92/20.

olmuştur. Hz. Ebû Bekir'in (r.a) Müslümanlara yaptığı yardımlar insanları hoşnut edip onlara iyi görünmekten ziyade Allah'ın rızasını kazanma gayesiyledir.⁹² Hz. Ebû Bekir, (r.a) birçok köleyi azat edip müşriklerin eziyetinden kurtarmayı başarmıştır. Onun bu güzel davranışı müşrikler tarafından bir menfaat karşılığı yapıldığı şeklinde yorumlanmıştır. Müşriklerin söylentilerine karşılık Allah onun samimiyetini nâzil ettiği ayet ile bildirmiştir. Bu güzel davranışları Allah'a daha çok yaklaşma gayesiyle yaptığını haber vermiştir.⁹³ Hz. Ebû Bekir'in (r.a) Allah'ın rızasını kazanma gayesi bağy kavramından türeyen ائْتِغَاء kelimesiyle ifade edilmiş olması bu kavramın Kur'an'da birçok manaya gelecek şekilde kullanıldığını ortaya koymaktadır.

2.3.3. Yakıştırmamak

Kur'an, doğru yola ileten, hikmet dolu sözler ihtiva eden, imana giden yolda rehber olan muciz bir kitaptır. İnkarcıların iddia ettikleri gibi Kur'an, şiir veya beşer sözü değildir. Hz. Peygamber'in (s.a.v) getirdiği ilkeler ciddi ve önemlidir. Mana itibariyle şiir ise hoşlandırmak veya tiksindirmek, coşturmak veya küstürmek gibi hislere hitap eder. Şiirin doğru yola iletme gayesi yoktur.⁹⁴ Hz. Peygamber'in de tabiatında şairlik yoktur. İyi şiir yazmadığı gibi şiiri de sevmezdi. Nitekim böyle bir husus ona yakışmazdı. Hz. Peygamber hariç Abdulmuttalip oğullarından doğan her çocuğun şiir okuduğu rivayet edilir.⁹⁵ Hz. Peygamber'in şiir bilmediği ve şiir okumadığı ise vahiyle haber verilmiştir. Hz. Peygamber'e şiirin öğretilmediği ve şiir okumanın kendisine yaraşmayacağını haber veren ayet meali şöyledir: "*Biz ona (Peygamber'e) şiir öğretmedik. Zaten ona yaraşmazdı da. Onun söyledikleri, ancak Allah'tan gelmiş bir öğüt ve apaçık bir Kur'an'dır.*"⁹⁶ Ayet-i Kerimede geçen وَمَا يَنْبَغِي لَهُ kavramı "*ona yaraşmaz*" manasındadır. Bağy kavramından türeyen bu kelime nâzil olan Kur'an'ın şiir olmadığını, Hz. Peygamber'e şiir öğretilmediğini nitekim bunun kendisine yaraşmayacağını haber vermek için kullanılmıştır.⁹⁷ Çünkü peygamberlik vazifesi şairlik ile kıyaslanmayacak kadar üstündür. Bir peygamberin şiire yönelmesi itibarını sarsacağı gibi onu küçük de düşürecektir. Dolayısıyla inkârcıların iddia ettiği asılsızdır. Üstün ve ulvi bir makamda olan birinin şiire yönelmesi akıldan uzak bir ihtimaldir.⁹⁸ Hz. Peygamber, şiir söylemediği gibi şiir veznine uygun konuşma da yapmazdı. Hatta eskiden söylenmiş şiirleri okuduğunda ise veznini değiştirerek okurdu. Ancak Hz. Peygamber'in şiir yazıp okumadığının haber verilmesi de şiiri okuyup yazanlar için bir kusur olarak anlaşılmamalıdır.⁹⁹ Hz. Peygamber'in

⁹² Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 24/ 479.

⁹³ Kuşeyrî, Ebû'l-Kasım Abdülkerim b. Hevâzin b. Abdilmelik, *Leṭâ'ifü'l-işârât*, (Mısır: Hey'etü'l-Mısriyye, tsz.), 3/ 738.

⁹⁴ Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf b. Hayyân el-Endelüsî, *el-Bahrü'l-muhît*, (Beyrut: Dârü'l-Fikir,1420), 9/ 81.

⁹⁵ İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'ani'l-'azîm*, 6/592.

⁹⁶ Yâsîn, 36/69.

⁹⁷ Yahyâ b. Sellâm, *Tefsîru Yahyâ b. Sellâm*, 2/818.

⁹⁸ Şirbini, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb, *es-Sirâcü'l-münîr*, (Kahire: Matbaatu Bulak, 1285), 3/362.

⁹⁹ Kurtubî, *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'an*, 15/51-52.

gönderilmesi onlar için bir uyarıdır. Allah, onu göndererek onların doğru yolu bulma imkanına sahip olmalarını sağlamıştır.¹⁰⁰ Burada da görüldüğü üzere Hz. Peygamber'e şiir öğretilmediği, inen ayetlerin şiirden uzak Allah kelamı olduğu, onun böyle bir işe yönelmesinin mümkün olmadığı bağı kavramından türeyen *يَنْبَغِي* /yenbeği ifadesiyle dile getirilmiş böylece bağı kavramının kötülük, haddi aşma, zulm etme gibi temel anlamlarından sıyrılarak başka manada kullanıldığı görülmüştür.

2.3.4. Saldırmak

Kur'ân'da geniş bir kullanım alanına sahip olan bağı kavramının bir anlamı da saldırıya uğrayan birinin kendini savunmasıyla ilgilidir.

Birçok ayette affetmenin üstünlüğüne vurgu yapan Kur'ân, bunu zorunlu görmemiş zulme uğrayan kimseye buna karşılık verme ve hakkını koruma yetkisi vermiştir.

Bağı kavramının saldırı manasında kullanıldığı yer müminlerin birbirine yaptıkları saldırıyı konu alan ayettir. Konuyla ilgili ayet meali ise şöyledir: "*Eğer müminlerden iki topluluk birbirleriyle savaşarlarsa aralarını düzeltiniz; eğer biri diğeri üzerine saldırırsa saldıranlarla Allah'ın buyruğuna dönmelerine kadar savaşınız; eğer dönerlerse aralarını adaletle bulunuz, adil davranınız, şüphesiz Allah adil davrananları sever.*"¹⁰¹ Ayet, saldıran ve saldırıya uğrayanın mümin olduğunu haber vermekle beraber, birtakım sebepten ötürü müminlerin birbirlerine haksızlıkta bulanabileceğini ortaya koymaktadır.¹⁰² Nitekim savaş, Müslüman olan Evs ve Hazrec kabileleri arasında meydana gelmiş ve bunun üzerine ayet nazil olmuştur.¹⁰³

Burada üzerinde dikkat etmemiz gereken husus müminin mümine yapacağı haksızlığın bağı kavramından türeyen *يَنْبَغِي* /tebği kelimesiyle ifade edilmiş olmasıdır. Müslümanlar arasında ortaya çıkabilecek bir saldırı/haksızlık durumunda müminlerin olaya müdahale etmeleri emredilmiştir. Müminlerin birbirine karşı saldırısının bağı kavramı ile ifade edilmesi bu durumun müminler arasında nadir gerçekleşebileceğini göstermektedir. Haddi aşan tarafla saldırganlığından vazgeçinceye kadar savaşılmasının emredilmesi ise saldırıyı önlemeye yönelik bir girişimdir.¹⁰⁴

2.3.5. Lügat Anlamında

Bağı kavramı daha çok kötü fiili ifade etmek için kullanılmaktadır. Kötü fiillerin günahkâr, asi, inkârcı fert ve toplumlar tarafından işlenmesi konuya muhatap kesimin kendileri olduğunu ortaya koymaktadır. Allah, insanlara zulmedenlere ve yeryüzünde

¹⁰⁰ Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 20/549.

¹⁰¹ el-Hucurât, 49/9.

¹⁰² Beyzâvî, Nâsirüddîn Ebû Saîd Abdullah b. Ömer b. Muhammed, thk. Muhammed Abdurrahman Maraşlı, *Envârü't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*, (Beyrut: Daru İhyau turasi'l-Arabî, 1418), 5/ 135.

¹⁰³ Taberî, *Câmi'u'l-beyân*, 22/ 293.

¹⁰⁴ Râzi, *Mefâtihu'l-gayb*, 28/ 105.

haksız yere taşkınlık edenlere ceza verileceğini,¹⁰⁵ firavun ve askerlerinin İsrailoğullarına zulmedip ve saldırı için hazırlanmalarını,¹⁰⁶ bağy kavramı ile ifade etmektedir. Ayrıca birçok ayette fuhuş olarak ifade edilen zinanın kerih bir davranış olduğunun haber verilmesi,¹⁰⁷ Kârun gibi şahsiyetlerin verilen nimetlere karşı şımarıp azgınlaşmaları gibi birçok olumsuz davranış¹⁰⁸ bağy kavramının lügat anlamı ile ifade edilmiştir.

SONUÇ

Kur'ân'ın muhtevası üzerine yapılan bütün çalışmalar, İlahî kelamın insanlar tarafından daha iyi anlaşılmasına yöneliktir. Kur'ân'ın Allah kelamı olduğunu gösteren i'caz yönlerinden biri de geçmiş ümmetlerin ve peygamberlerin davranışlarından bahsetmesidir. Tarih boyunca bütün kavimler, Allah'ın emirlerine uymaları ve kötülükten sakınmaları için uyarılmıştır. İnsanları tevhide davet eden Allah, bu yolda nasıl sebat edileceğini gönderdiği elçilerle öğretmiştir. Bazı kavimler gönderilen elçilerin yolunu takip ederken bazıları ise elçilerin getirdiklerine uymadıkları gibi haddi aşan davranışlarda bulunmayı yeğlemişlerdir.

Kur'ân'ın insanların çalışmalarının/fiillerinin çeşitliliğinden haber vermesi vakıayı doğrulamaktadır. (el-Leyl, 92/4). Kur'ân'da olumlu davranışlar birden çok kavramla ifade edildiği gibi olumsuz davranışlar da farklı kavramlarla ifade edilmektedir. Bu kavramlardan biri de bağy kavramıdır. Arapça sözlükte " kanal açmak, öncü olmak, ön sırada yer almak, bir şeyi ima etmek, kötü yolda olmak" manalarına gelen "bağy" kavramı, dini terim olarak; "bir kişinin başkasına haksızlık etmesi, ona zulmetmesi, bir konuda isyan edip itaatsizlik etmesi" gibi anlamlara gelmektedir. Bazı kavramlar anlam daralmasına uğradığı halde "bağy" kavramı anlam genişlemesine uğrayarak "hased, kıskançlık, saldırganlık, zina, herhangi bir konuda aşırılığa kaçmak, haddi aşmak" şeklinde yapılan her kötü davranış gibi anlamlarda kullanılmaya başlanmıştır. Bütün bu olumsuz davranışların ifadesinde kullanılan "bağy" kavramı ulaşılmaz makam, rızık beklentisi içinde olma, misliyle karşılık verme gibi birçok olumlu davranışın ifade edilmesinde de kullanılmıştır.

Kur'ân, birçok ayette geçen zulm, haksızlık, kötülük, zina, azgınlık gibi olumsuz fiilleri aynı kavramlarla ifade ettiği gibi bazı ayetlerde ise bu tarz fiilleri "bağy" kavramı ile ifade etmektedir. Bağy kavramından türeyen birçok kelimenin olumlu davranışları ifade etmede kullanılması ise bu kavramın semantik bir anlam genişlemesine uğramış olduğunu göstermektedir.

Hız. Süleyman'ın Rab'binden kendisinden başka kimsenin ulaşamayağı makamı istemesinde,¹⁰⁹ Hız. Peygamber'in Yüce Allah'tan kendisine vermeyi umduğu rahmet

¹⁰⁵ eş-Şûrâ, 42/39-42.

¹⁰⁶ Yunus, 12/90.

¹⁰⁷ en-Nûr, 24/33; Meryem, 19/28.

¹⁰⁸ el-Kasas, 28/76.

¹⁰⁹ Sâd, 38/359.

bektlentisi içerisinde olduğunu haber vermede¹¹⁰ Hz. Peygamber'in şair olmadığını kendisine nazil olan ilahi kelamın ise şiirden beri olduğunu ifade etmek için bağı kavramından türeyen kelimelerle ifade edildiği ancak kelimenin anlam genişlemesine uğradığını göstermektedir. Bütün bunlar bağı kavramının geniş bir anlam yelpazesine sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Bağı kavramının iyi anlaşılması konuyla ilgili Kur'ân mesajının anlaşılmasını sağlayacaktır. Çünkü insanı merkeze alan Kur'ân, insanın dünya ve ahirette mutlu olması için kendisine yol göstermektedir. Bunu yaparken de geçmiş milletlerin yapmış olduğu hataların, zulüm ve haksızlığın tekrarını önlemek için misaller getirerek bunlarda akıl sahipleri için ibretler olduğunu vurgulamaktadır. İnsanın bağı fiilinden uzaklaşması ancak geçmişte bu fiile yönelenlerin mutsuz sonlarını bilip kendisinden dersler çıkarmasıyla mümkündür.

Bu çalışma, Kur'ân ayetlerinin anlaşılması için kavramın bağlam üzerinden değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bağı kavramının geniş bir anlama sahip olması, vahiy dilinin o dönemin toplum dil yapısıyla uyumlu bir şekilde nazil olduğunu işareti olarak algılanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Abdulbâki, M. Fuad. *Mu'cemu'l-Mufehres, Li Elfâzi'l- Kur'ân*. Beyrut: Daru'l-Fikr, 1984.
- Begavî, Ebû Muhammed Muhyissünne el-Hüseyn b. Mes'ûd b. Muhammed. *Meâlimü't-Tenzil fî Tefsîri'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru Taybe, 1997.
- Beyzâvî, Nâsirüddîn Ebû Saîd Abdullah b. Ömer b. Muhammed. thk. Muhammed Abdurrahman Maraşlî. *Envârü't-tenzîl ve esrâru't-te'vîl*. Beyrut: Daru İhyau turasi'l-Arabî, 1418.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Kur'ân-ı Kerim'in Türkçe Meâlisi ve Tefsiri*. İstanbul: Bilmen Yayınları, 1985.
- Cevherî, İsmâîl b. Hammâd. *es-Sihâh- Tâcu'l-lüğâ ve sıhahu'l-Arabiyye*. thk. Ahmed Abdulğafûr Attâr. Beyrut: Dâru'l- 'İlm li'l-Melâyîn, 1984.
- Derveze, İzzet. *et-Tefsiru'l-hadis*. Kahire: Daru İhyau turasi'l-Arabî, 1383.
- Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf b. Hayyân el-Endelüsî. *el-Bahrü'l-muhît*. Beyrut: Dâru'l-Fikir, 1420.
- Elmalılı Hamdi Yazır. *Hak Dini Kur'ân Dili*. İstanbul: Akçağ Yayınları, 2016.
- Ebû Cafer en-Nahhâs Ebû Cafer. *İrabu'l-Kur'ân*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1421.
- Râzî, Ebû Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin. *Mefâtîhu'l-gayb*. Beyrut: Dâru İhyâi Tûrasi'l -Arabî, 1420.
- Ferrâ Ebû Zekeriyya Yahya b. Ziyâd. *Me'âni'l-Kur'ân*. Mısır: Daru'l-Mısriyye, ts.
- Halil b. Ahmed, *Kitabu'l-ayn*, thk. Adulhamid Hendevî, Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2003.

¹¹⁰ el-İsrâ, 17/28.

- İbn Sukeyt, Ebû Yusuf Yakub b. İshâk, *Islahu'l-Mantık*, thk. Muhammed Mer'ab. Kahire: Daru İhyâu turasil Arabi, 2002.
- İbn Âşûr, Tâhir. *et-Tahrîr ve't-tenvîr*. Tunus: Daru't-Tunusiyye, 1984.
- İbn Ebû Hatîm, Ebû Muhammed Abdurrahman b. Muhammed et-Temîmî er-Râzî. *Tefsîrû'l-Kur'âni'l-'azîm*. thk. Es'ad Mahammed et-Tayyib. Suudî Arabistân: Mektebetü Nizâr, 1419.
- İbn Ebû Zemenin, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Îsâ el-Mürrî. *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'azîz*. Kahire: el-fâruk el-Hâdise, 2002.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ İsmail b. Ömer. *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'azîm*. thk. Sâmi Muhammed b. Selâme. Beyrut: Dâru Taybe, 1999.
- İbn Kuteybe ed-Dîneverî. *Garîbu'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Sokr. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1978.
- İbn Merzeben Ebû Muhammed Abdullah b. Cafer. *Tashihu'l-Fasih*. thk. Muhammed Bedvi el-Mehtûn. Kahire: Meclisu'l-Ala, li's-Şuûni'l-Dîniyye, 1998.
- Kâlî, Ebû Ali, İsmail b. Kâsım. *el-Meksûr ve'l-Memdûd*. thk. Ahmed Abdulmecid Herîdî. Kahire: Mektebetu Hanci, 1999.
- Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ahmed el-Hazrecî. *el-Câmi' li ahkâmi'l-Kur'ân*. thk. Ahmed el-Berdûnî; İbrâhin Atfîş. Kahire: Dârü'l-Kütübi'l-Mısriyye, 1964.
- Kuşeyrî, Ebû'l-Kasım Abdülkerim b. Hevâzin b. Abdilmelik. *Leţâ'ifü'l-işârât*. Mısır: Hey'etü'l-Mısriyye, ts.
- Maturîdî, Ebu Mansur Muhammed b. Muhammed b. Mahmud. *Tevilâtü ehli's-sünne Tefsîru'l-Mâturîdî*. Thk. Mecdî Basellum. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2005.
- Mâverdî, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed. *en-Nüket ve'l-uyûn*. thk: İbn Abdilmaksûd b. Abdirrahîm. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, ts.
- Mukâtil b. Süleyman. *Tefsîru Mukâtil b. Süleymân*. thk. Abdullâh Mahmûd Şehhâte. Beyrut: Dâru'l-Ulûm, 2005.
- Mücahid b. Cebr Ebu'l-Haccâc. *Tefsîru Mücahid*. thk Muhmamed Abdusselam. Beyrut: Daru'l-Fikri'l-İslamî, 1989.
- Müslim, Mustafa. *Kur'ân Çalışmalarında Yöntem*. trc. Salih Özer, Ankara: Fecr Yayınları, 1998.
- Nisâbü'rî, Ebû'l-Hasan Ali b. Ahmed, b. Muhammed. *el-Vasît fi tefsîri'l- Kur'âni'l-mecîd*, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1994.
- Sa'lebî, Ahmed b. Muhammed. *el-Keşf ve'l-beyân an tefsîri'l-Kur'ân*. thk: el-İmâm ebî Muhammed b. Âşûr. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 2002.
- San'ânî, Abdürrezzâk. *Tefsîru Abdürrezzâk*. thk. Mahmud Muhammed Abduh. Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1419.
- Semerkandî, Ebu'l-Leys Nasr b. Muhammed, *Bahru'l-'ulûm*, b.y.:y.y., ts..
- Süyûtî, Celâlüddîn. *ed-Dürrü'l-mensûr*. Kahire: Merkezu Hicr li'l-Bühûs e'd-Dirasâti'l-'Arabiyye ve'l-İslâmiyye, 2003.

- Şafak, Ali. "Bağy". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, 4: 451, İstanbul: TDV Yayınları, 1991.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali b. Muhammed b. Abdillâh el-Yemenî. *Fethu'l-kadîr*. Beyrut: Dâru'l-Kelimi't-Tayyib, 1992.
- Şirbini, Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed el-Hatîb. *es-Sirâcü'l-münîr*. Kahire: Matbaatu Bulak, 1285.
- Şişman, Ahmet. *Kur'ân'da Zulüm Kavramı*. İstanbul: Beyan Yayınları, 1983.
- Taberî, Ebû Cafer Muhammed İbn Cerîr. *Câmi'u'l-beyân fî te'vîli âyi'l-Kur'ân*. thk. Ahmed Mu-hammed Şakir. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 2000.
- Tantâvî, b. Cevherî el-Mısırî. *et-Tefsîrü'l-vasit li'l-Kur'ân'il-Kerîm*. Kahire: Dârü'n-Nehda, 1997.
- Vâhidî, Ebü'l-Hasen Alî b. Ahmed b. Muhammed en-Nîsâbü'rî. *el-Vecîz fî tefsîri'l-kitâbi'l-'azîz*. thk. Safvan Adnan Davudî. Beyrut: Daru'l-Kalem, 1410.
- Yahyâ b. Sellâm. *Tefsîru Yahyâ b. Sellâm*. thk. Hind Şelbî. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2004.
- Yıldırım, Celal. *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*. İzmir: Anadolu Yayınları, 1989.
- Zemahşerî, Ebu'l-Kasım Cârullah Mahmud b. Ömer. *el-Keşşâf an hakâik gavâmidit-tenzîl ve 'uyûni'l-ekâvîl fî vucûhi't-te'vîl*. Beyrut: Daru'l-Kütübi'l-Arabî, 1408.